

ІСТОРИЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 340.1

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ВСТАНОВЛЕННЯ ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

І. Бойко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна,
e-mail: boyko.ist@ukr.net*

Обґрунтовано необхідність встановлення часу заснування української держави, проведено історико-правовий аналіз становлення та розвитку ранніх державних утворень на території України, а також найважливіші передумови утворення ранньої української княжої держави – України-Русі.

Зазначено, що княжа держава Україна-Русь як велика могутня рання українська держава XI–XII століть посідає важливе місце у багатовіковій історії національного державотворення. Для неї характерний високий рівень організованості органів управління, війська, високо розвинутого права. Посідаючи особливе геополітичне місце, Україна-Русь успішно контактувала з Візантією, хозарами та іншими народами і державами. Специфічними рисами держави були висока правова культура, писане право, демократичність суспільних відносин, терпимість до іновірців і достатньо висока, як на той час, толерантність у взаєминах із сусідніми народами.

Значну увагу зосереджено на обґрунтуванні часу заснування Української держави, яка веде свій офіційний відлік з 838 року – однієї з перших письмових згадок у історичних джерелах. Особливу увагу приділено характеристиці періодів українських державотворчих процесів.

Ключові слова: Руська земля, Київська Русь, Бертинські аннали, держава, Україна.

У сучасному українському суспільстві спостерігається підвищений інтерес до історії національної державності, що значною мірою пояснюється складною політичною ситуацією в Україні. В умовах інформаційної війни, коли противники України цілеспрямовано спотворюють історичні факти, тиражують через ЗМІ псевдоюридичні «аргументи» на користь відторгнення від України її окремих регіонів. Зокрема, представники так званого «русского міра» культивують міф про Київську Русь, мовляв її населяла єдина давньоруська народність, яка згодом розпалася на росіян, українців і білорусів. Що Русь – це «колиска трьох братніх народів» і росіяни мають право на її спадщину. І цей факт не може ігнорувати українська історико-правова наука, українська історіографія, зокрема історики, правники, політологи та ін., які повинні розвінчувати ці та інші міфи російської пропаганди. Адже ці інформаційно-психологічні впливи ворожих сил завдають сьогодні не менше шкоди інтересам України, ніж військова агресія. Важливим завданням українських істориків, правників є аргументовано показати, насамперед перед європейською спільнотою, що Україна має власну багатовікову історію державотворення, сформовані національні традиції державотворення. Крім цього, сучасні інтеграційні процеси України вимагають з'ясувати й узаконити час заснування Української держави.

Як відомо, сьогодні у світі налічується понад 250 держав, із яких 193 входять до складу ООН, а 206 є членами ЮНЕСКО. Переважна більшість цих держав є незалежними і мають власну назву та встановлену й затверджену дату першої письмової згадки чи дату створення своєї державності. До історичного рейтингу держав ЮНЕСКО включило тільки ті держави, форми організації яких відповідали основним ознакам сучасної держави, а це наявність: власної території, суверенітету, державних символів та мови. Відповідні місця в історичному державотворчому рейтингу посіли тільки ті держави, які були присутні на сучасній карті світу і мали затверджену дату початку своєї державності. України у цьому рейтинг-листі, оприлюдненому ЮНЕСКО у 2006 році, не було.

В українській історичній та історико-правовій науках велися і ведуться наукові дискусії щодо коректності встановлення дати першої письмової згадки чи дати початку історії держави, зважаючи на те, що у кожного народу є своя самобутня державницька історія. Узагальнюючи результати наукових досліджень вважаємо, що на сьогодні є достатньо підстав, щоб запропонувати наукову концепцію про час заснування Української держави. Необхідно пам'ятати, що одним із важливих атрибутів сучасної держави є її офіційна назва і час заснування. Без власної назви не існувало і не існує сьогодні жодної самостійної держави як такої [11, с. 6–7]. Встановлення часу заснування Української держави є також важливим атрибутом її суверенності, який повинен бути закріплений на конституційному або законодавчому рівні. Основним призначенням цього атрибуту є міжнародно-правова та суспільно-політична ідентифікація держави. Він буде містити інформацію про час заснування держави, її національну належність, найважливіші її суспільно-політичні події на шляху боротьби за свою державну незалежність та буде визнаним власним народом як творцем держави та світовим товариством. З'ясування історичних витоків Української держави є нагальною природною державотворчою потребою, адже модель держави є цілісною тоді, коли, крім дерева, відображено і її коріння. У сучасних умовах України з метою подальшої консолідації українського суспільства, настав слушний момент, на державному рівні узаконити цілісну історичну модель становлення і розвитку Української держави, яка формувалася на засадах: еволюційності та тяглості державотворчого процесу.

Українська державність пройшла значний шлях історичного розвитку. Про це ще у 1903 році на високому науковому рівні як для того часу аргументовано писав видатний український історик світової слави М. Грушевський у своїй ґрунтовній науковій праці «Звичайна схема руської історії і справа раціонального укладу історії східного слов'янства» [4, с. 75–82], яка, як і інша українська патріотична література, у часи Російської імперії та СРСР була суворо заборонена.

Упродовж тисячоліть наш народ формувався на території сучасної України. Ґрунтовний аналіз історичного розвитку державотворчих процесів на українських землях протягом I–IX століть н. е., а також беручи до уваги загальновизнані історичні традиції, усталені критерії, об'єктивні наукові підходи щодо визнання зародження держави, дає підстави вважати, що першою слов'янською державою на території України була держава антів, яка утворилася у IV столітті у межиріччі Дністра і Дніпра. Назва держави походить від назви народу (анти). Візантійські хроністи Прокопій Кесарійський і Менандр та готський Йордан характеризували Антську державу як міцне політичне об'єднання з демократичним ладом. Її ще називали «Антським царством» (Regnum Antorum) або «Антською землею». На чолі держави стояли вожді, яких готи і греки називали рексами (царями). До нашого часу дійшли імена деяких із них: Бож, Ардагаст та ін. Згадані також

представники антської знаті — Ідарій, Келагаст, Мезамир. При антських царях діяла рада, яка називалася коментом. Це був дорадчий орган, що певною мірою впливав на прийняття правителями політичних рішень. Виявом демократії в Антській державі були всенародні збори – народне віче. На них обговорювали важливі питання суспільного життя. Зазначимо, що у творах візантійських авторів наголошено «народоправний» характер суспільного ладу антів і склавів, які, за твердженням Прокопія Кесарійського, «здавна живуть у народоправстві, і тому щастя і нещастя в житті у них вважається справою спільною» [12, с. 51]. Стародавні слов'яни у середині I тис. н. е. тільки почали переходити до державної організації, тому влада царя у них була обмежена старими, звичаєвими настановами общинного ладу. Велику роль виконували народні збори, які здебільшого вирішували найважливіші справи. Судова влада в антській державі будувалася на засадах дотримання законів і звичаїв, заповіданих предками. Загальних судів тут спочатку не було. Первинною ланкою виступали самі антські громадяни, які були суддями у справах, що стосувалися їх родових інтересів. Згодом з'явилися громадські (сільські) суди. У кожному роду судову функцію виконував родовий старійшина, а племені – племінний вождь. Найвищою судовою інстанцією був цар. Візантійські джерела містять свідчення про існування в Антській державі певних загальнообов'язкових правил поведінки й актів під назвою «закон». Відомі, зокрема, «Закон про народоправство», «Закон про громадянство», «Закон антів про Хільбудія», право гостинності тощо. Водночас існував і «язичницький закон», що впливав з вірувань антів. Він відображався у звичаях і традиціях, які анти «самі собі встановили і судили по розуму» [12, с. 52]. Під ударами аварів держава антів у 602 році припинила своє існування. Анти, на думку М. Грушевського (вихідці з трипільських племен), були предками українців.

Наступні державотворчі процеси на українських землях у історичних джерелах (літописах, хроніках та ін.) пов'язані зі заснуванням у Середньовічному Подніпров'ї союзу слов'янського племені полян. Навколо Києва поступово формувалися, зміцнювалися і ставали більшими та міцнішими міжплеменні слов'янські об'єднання за керівництва місцевої князівської династії від Кия до Аскольда і Діра. Консолідація слов'янських племен на межі VIII–IX століть навколо Києва спричинила утворення великої ранньої української княжої держави – України-Руси, ядром, центром якої були нинішні українські землі [5, с. 176–186]. З утворенням Київської Русі державність на території України відновилася.

Київська княжа держава – Україна-Русь утворилася у процесі політичної консолідації східнослов'янських племен в умовах постійної загрози з боку сусідніх кочових племен (угорців, хозарів, чорних клобуків та ін.). Основними передумовами її створення були: 1) інтенсивний економічний розвиток (зростання продуктивності праці завдяки сприятливим кліматичним умовам, багатим природним ресурсам та удосконаленню знарядь праці), піднесення міст-центрів ремесла й торгівлі, розвиток торговельного шляху «з варяг у греки» (шлях уздовж Дніпра зі Скандинавії до Візантії); 2) зростання майнової та соціальної нерівності; 3) заміна родової громади сусідською, яка об'єднувала невеликі сім'ї; 4) виокремлення панівної верхівки (воєвод племен, старшини, у залежність до котрих потрапляла більшість селян та міщан); 5) остаточне формування у другій половині VIII століття союзів племен, які почали переростати в племінні князівства; 6) необхідність захищати свої землі від нападів варягів, хозарів та інших войовничих кочових племен [9, с. 89–90]. У «Повісті минулих літ», зазначено: сучасники називали свою державу «Руською землею» або «Руссю», а з XII століття –

«Україною», «Вкраїною». На думку українських істориків (М. Грушевський, І. Крип'якевич, О. Щодра, Л. Войтович та ін.), до кінця XII століття під «Руською землею», «Руссю» розуміли лише територію Середнього Подніпров'я, визначену містами Київ, Чернігів, Переяслав (землі полян, деревлян, сіверян). Тільки до цих земель і міст вживали термін «Русь». Ні Новгородська земля, ні Суздальська (як і решта приєднаних до Києва земель) у розумінні сучасників Руссю не були. Це переконливо засвідчують повідомлення літописів. Перший Новгородський літопис часто повідомляє про поїздки новгородців «у Русь» (тобто в Київ, Чернігів або Переяслав). Так само «в Русь» їздили зі Суздальської землі. Назву «Київська Русь», загальноживану в історичній та історико-правовій літературі, ввели науковці-історики. У період існування Київської Русі слово «український» уперше простежується у XI столітті, а назва «Україна» вперше згадується в Київському літописі 1187 року стосовно Переяславської землі. Ця територія була основою Київської держави – Руської землі у IX–XII століттях [12, с. 54–56].

Формування державної території Київської Русі завершилося наприкінці X – на початку XI століть. У середині XI століття територія Київської держави була найбільшою на території тогочасної Східної Європи – її периметр сягав 7 тис. км. Русь простягалася від басейну Вісли – на заході до Ками і Печори – на сході, від Чорного моря – на півдні до Білого моря і Льодовитого океану – на півночі. Кордони Руської держави не були постійними, – вони змінювалися упродовж усього періоду її існування. Особливо це стосується її південно-східних рубежів, які межували зі степом: саме вони зазнавали найбільших змін [13, с. 126].

На думку М. Грушевського, «рання» Русь була створена праукраїнцями. Поступово вони в результаті внутрішніх закономірностей соціально-економічного та політичного розвитку підійшли до етапу формування найпростіших державних утворень, таких як Антська держава. Згодом ця держава трансформувалася в княжіння окремих племен, зокрема полян, сіверян, деревлян, дулібів та ін., з яких найбільш організованим і розвиненим було плем'я полян, навколо Києва, який був розташований на перехресті торговельно-економічних, політичних і культурних зв'язків. Усе це призвело до утворення Києво-Полянської держави під назвою Русь [5, с. 176–192]. Цілковито погоджуємося з науковою концепцією М. Грушевського, що Київська Русь була створена давніми українцями, автохтонами, які з давніх часів проживали на цій території. Ця схема обґрунтовувала самотність, окремішність і безперервність історичного буття українського народу.

Князя держава Україна-Русь як велика могутня рання українська держава XI–XII століть посідає важливе місце у багатовіковій історії національного державотворення. Для неї характерний високий рівень організованості органів управління, війська, високо розвинутого права. Посідаючи особливе геополітичне місце, Україна-Русь успішно контактувала з Візантією, хозарами та іншими народами і державами. Специфічними рисами держави були висока правова культура, писане право, демократичність суспільних відносин, терпимість до іновірів і достатньо висока, як на той час, толерантність у взаєминах із сусідніми народами.

Київська Русь вже станом на 838 рік була відома на міжнародній арені. Ця дата стала вінцем у тривалій історії пошуку часу започаткування ранньої української державності. Роси, русини, українці – це історичні етноніми одного народу, мовою якого є українська, яка відома ще з VII століття.

Спираючись на Бертинські аннали (пам'ятка середньовіччя, написана у Франкській імперії у 830–882 роках), які склав (в тій частині, де йдеться про Русь) Пруденцій Труаський, двірський капелан Людовика I (814–840 роки) за часів

правління західнофранкського короля Карла Лисого (840–877 роки) вважаємо, що датою першої письмової згадки ранньої Української держави є 838 рік. В анналах повідомлялося, що посольство русів від імені Руської держави 838 року уклало вигідну торговельну угоду з Візантійською імперією, однією з авторитетних держав тогочасного міжнародного життя. У Бертинських анналах, які містять найдавнішу західноєвропейську згадку про Русь, зафіксовано також, що у 839 році до імператора Людовика I (814–840 роки) прибуло посольство візантійського імператора Теофіла (829–842 роки), який «прислав також... деяких людей, які стверджували, що вони і народ їх, називаються Рос (Rhos); їх король (лат. rex) має титул хакана (лат. chaganus), і направив до нього (Теофіла), як вони стверджували, заради дружби...» [1]. За свідченням «Баварського географа» руси були незалежним народом на землях між хозарами і уграми. Тобто, на той час вони не були підданими Хозарії і не сплачували данину каганату. Додатковим аргументом на користь цієї наукової концепції є – 840, 852, 860 та інші роки, у яких Руська держава виступала як самостійний суб'єкт тогочасних міждержавних і міжнародних відносин. У «Повісті минулих літ» – першому літописному зведенні княжої України-Руси, укладеному в Києві у XI – на початку XII століть. Нестор під 852 роком зафіксував повідомлення: «В літо 6360 (852), індікта 15, коли почав царювати Михайло, почала прозиватися Руська земля». Тут же зафіксовано, що при цьому князеві «приходила Русь на Царгород, про що пишеться в грецькому літописанні; так от від цієї дати почнемо і відлік зробимо...» [10].

Науковими аргументами про те, що 838 рік є першою письмовою згадкою і одночасно її можна вважати офіційною датою заснування київської держави Україна-Руси, власне, Української держави є:

1) київська княжа держава Україна-Русь мала свою територію, яку склали теперішні українських землі, назву якої зафіксовано у Літописі, міждержавних угодах – «наша земля почала іменуватися Руською». Визнання території і назви країни можна трактувати як початок політичної ідентифікації її, відповідно, однією з важливих ознак існування держави. Становлення держави пройшло тривалий шлях своєї еволюції. Її основними етапами стало означення спочатку держави (державного утворення) іменем пануючого племені, потім використання для означення назви держави слів «земля», «влада» і т. д., а в нові часи – з використанням слова «nation» (народ);

2) київська княжа держава Україна-Русь мала розвинуту систему органів державної влади. За формою державного правління вона вважалася ранньосередньовічною монархією. Очолював державу Великий князь. Йому належала верховна законодавча влада. Великий князь зосереджував і виконавчу владу, будучи главою адміністрації, він виконував також функції воєначальника й особисто водив рать у бій. Мали князі й судову владу. Діяльність князя скеровувала рада бояр. Правлячий князь у разі необхідності скликав народні збори населення – віча, які були важливим органом влади та інститутом українського звичаєвого права і були відомі вже в добу племінного ладу. У Літописі також зафіксовано, що у IX столітті Русь, осередком якого була Київщина, здійснила великий військовий похід на Візантію, яка протягом майже тисячоліття була найсильнішою державою в світі. Її політичного впливу зазнали всі країни і народи Європи та багато країн на Близькому і Середньому Сході. Цей вплив ґрунтувався не тільки на військовій силі Візантійської імперії, але і на умілій й гнучкій зовнішній політиці, яка для досягнення політичної мети користувалася засобами економічного, ідеологічного (церковного) і культурного тиску. Формування першого державного об'єднання на

землях східних слов'ян – Київського князівства за часів Аскольда ознаменувало вихід Русі на міжнародну арену. Як відомо, 18 червня 860 року руський флот на чолі з Аскольдом вдерся до бухти Золотий Ріг і обложив Константинополь. Імператору Михайлові III довелося сплатити контрибуцію й надати привілеї руським купцям на землях Візантії. Створення Київської держави й утвердження князя Олега в Києві ознаменувало створення сильної країни, на яку Візантії довелося зважати ще тривалий час. Щоб здійснити військовий похід проти Візантії, Київська держава повинна була досягнути значного рівня розвитку, особливо державної організації, військової могутності та мати відповідне міжнародне визнання. Як свідчать візантійські джерела, у той час відбулося перше, так зване Фотієве, хрещення Русі. А для такого хрещення необхідне було функціонування сильної державної влади;

3) у київській князівській державі Україні-Русі сформувалося право як важливий регулятор суспільних відносин, найважливішими джерелами права якого були спочатку звичаєве право, князівські статuti й уроки, а згодом Руська Правда та ін.;

4) у «Повісті минулих літ» зазначено, що саме з 852 року започатковується власна хронологія й по роках письмово фіксувалися найважливіші державні події у Київській Русі. Тобто уже тоді при князівському дворі існувала державна канцелярія. Це дає право стверджувати про те, що становлення і розвиток ранньої української (тоді – руської) державності було результатом внутрішнього закономірного соціально-економічного і політичного розвитку слов'янських племен на території сучасної України, а не принесено зі зовні. У «Повісті минулих літ» переважно іменувалися нинішні українські землі, передусім Київ, Чернігів і Переяслав. Отже, проаналізовані історичні джерела дають нам підстави вважати, що станом на 838 рік вже повноцінно існувала високо розвинута, як для того часу, рання українська держава – Україна-Русь. 838 рік можна вважати початком історичного відліку Української державності. З-понад 1180-літньою історією Українська держава входить до найстаріших держав Європи.

Отже, Українська держава бере свій початок з княжої держави України-Руси, яка справила значний вплив на політичне життя як країн Західної Європи, так і сусідніх азіатських країн, а також держав, що мали велике значення в системі торгівлі між Європою та Азією [3, с. 3]. Згодом втіленням державницької ідеї українського народу стала не менш могутня Галицько-Волинська держава. Створення Галицько-Волинської держави – важливий етап в історії української державності. Ця держава досягла значного політичного розвитку і за рівнем економіки та культури увійшла до числа найпередовіших країн тогочасної Європи [7, с. 273]. Наступним етапом відродження української державності стала уславлена Запорізька Січ, політичний лад якої охарактеризовано як православна республіка з демократичними рисами [6, с. 670]. У середині XVII століття внаслідок національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького Україна знову виборола незалежність і вибудувала найдемократичнішу на той час державу, створила першу в світі демократичну конституцію, уклала політичні, воєнні угоди з державами [8, с. 342]. У 1917–1921 роках в умовах краху Російської й Австро-Угорської монархій та революційних подій український народ знову став на шлях свого державного відродження. Українська національна революція 1917–1921 років мала епохальне історичне значення. Після тривалого історичного періоду русифікації, національного та соціального поневолення на початку XX століття український народ відновив свою незалежну державу. У той час Україна пережила різні форми

національної державності: Українську Народну Республіку за Центральної Ради, Українську Державу – Гетьманат П. Скоропадського, Українську Народну Республіку за Директорії, і Західноукраїнську Народну Республіку, але державну незалежність втримати не змогла. В багатовіковій історії державотворення українського народу події, пов'язані із його визвольною боротьбою початку ХХ століття, мають важливе історичне значення. Тому не випадково Президент України П. Порошенко своїм Указом № 17/2016 від 22 січня 2016 року постановив проголосити 2017 рік Роком Української революції 1917–1921 років, а вшанування подій та видатних учасників цієї революції визначити «одним із пріоритетів діяльності органів державної влади на 2017–2021 роки» [2, с. 20–21].

24 серпня 1991 року Україна проголосила відродження своєї державної незалежності. Проголошення Україною свого державного суверенітету було лише першим, хоч і дуже важливим кроком на шляху до створення міцної, демократичної, правової держави. Розбудова цієї держави – непростий, тривалий, проблематичний процес, у якому Україна має великий державотворчий досвід історичного розвитку.

Отже, Українській державі не 26 років і вона не нова, і не молода держава. Незалежна Україна це лише новітній етап у безперервному розвитку української державності. Сучасна європейська держава Україна є єдиною спадкоємницею Київської княжої держави України-Руси уже упродовж понад 1180 років.

Список використаних джерел

1. Бертинські аннали. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бертинські_аннали
2. Гончаренко В. Д. Законодавчі органи в Україні за часів Української революції 1917–1921 рр. [Текст] // Право України. 2017. №3. С. 20–30.
3. Гончаренко В. Д. Тернистий шлях до незалежності [Текст] // Вісник Академії правових наук України. 1996. № 7. С. 3–14.
4. Грушевський М. С. Звичайна схема руської історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства [Текст] // Твори: у 50 т. – Львів, 2002. Т. 1: Серія «Суспільно-політичні твори», 1894–1907. С. 75–82.
5. Грушевський М. С. Історія України-Руси [Текст]: в 11 т., 12 кн. / редкол. П. С. Сохань (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1993. Т. 1. С. 176–192.
6. Гончаренко В. Д., Єрмолаєв В. М., Рум'янцев В. О. Історія держави і права України [Текст]: підручник / за ред. В. Д. Гончаренка. Харків: Право, 2013. 704 с.
7. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Галицько-Волинська держава (1199–1349) [Текст]: монографія. Львів, 2006. 280 с.
8. Мала енциклопедія етнодержавознавства [Текст] / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; Редкол.: Ю. І. Римаренко (відп. ред.) та ін. Київ: Довіра: Генеза, 1996. С. 342–343.
9. Мироненко О. М., Усенко І. Б. Київська Русь [Текст] // Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 2001. Т. 3. К–М. С. 89–90.
10. Повість минулих літ. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Повість_минулих_літ
11. Стецюк Х. П. Конституційно-правове регулювання офіційної назви держави: європейський та вітчизняний досвід [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Київ, 2017. 16 с.
12. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України [Текст]: акад. курс: підручник. Київ: Ін Юре, 2015. 808 с.
13. Щодра О. Історична географія України від найдавніших часів до кінця ХVІІІ століття. [Текст]. Львів, 2016. 296 с.

References

1. *Bertini Annals*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Bertini_Annals
2. Goncharenko, V. D. (2017). Legislatures in Ukraine during the time of the Ukrainian Revolution of 1917–1921. *The Law of Ukraine*, 3, 20–30.
3. Goncharenko, V. D. (1996). The thorny path to independence. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 7, 3–14.
4. Grushevsky, M. S. (2002). *Conventional scheme of Ruthenian history and the case of a rational structure of the history of Eastern Slavism*. Works: 50 tons. Vol. 1: Series «Socio-political works», 1894–1907. Lviv, 75–82.
5. Grushevsky, M. S. (1993). *History of Ukraine-Russia*, 1 vol., 12 books. Kyiv: Science. Opinion, 176–192.
6. Goncharenko, V. D., Yermolayev, V. M., Rumiantsev, V. O. (2013). *History of the State and Law of Ukraine*. Kharkiv: Right.
7. Kulchytsky, V. S., Tyshchik, B. Y., Boyko, I. Y. (2006). *Galicia-Volyn State (1199–1349)*. Lviv.
8. NAS of Ukraine. Institute of State and Law. V. Koretsky. (1996). *Small Encyclopedia of Ethno-State Studies*. Editorial: Yu. I. Rymarenko (ed.) and others. Kyiv: Trust: Genesis, 342–343.
9. Mironenko, O. M., Usenko, I. B. (2001). *Kievan Rus*. Legal Encyclopedia: in 6 vols. Vol. 3. K–M. Kyiv: Ukr. Encyclopedia, 89–90.
10. *The Story of Past Years*. Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/The_Tale_of_Past_Years
11. Stetsyuk, H. P. (2017). Constitutional and legal regulation of the official name of the state: European and national experience. *Author's Dissertation Abstracts*. Kyiv.
12. Tishchik, B. Y., Boyko, I. I. (2015). *History of State and Law of Ukraine*. Acad. course: textbook. Kyiv: In Yure.
13. Shchedra, O. (2016). *Historical geography of Ukraine from ancient times to the end of the XVIII century*. Lviv.

Стаття: надійшла до редакції 26.09.2017
прийнята до друку 24.10.2017

**TO THE QUESTION OF THE NECESSITY
OF ESTABLISHING THE TIME OF ESTABLISHING
THE UKRAINIAN STATE: HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS**

I. Boyko

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: boyko.ist@ukr.net*

The article substantiates the necessity of establishing the time of the establishment of the Ukrainian state, the historical and legal analysis of the formation and development of early state formations in the territory of Ukraine, as well as the most important preconditions for the formation of the early Ukrainian princely state – Ukraine-Rus.

It is noted that the princely state of Ukraine-Rus as a mighty early Ukrainian state of the XI–XII centuries. occupies an important place in the centuries-old history of national state-building. For her characterized by a high level of organization of government, troops, highly developed law. Posing a special geopolitical place, Ukraine-Rus successfully contacted Byzantium, Khazars and other peoples and states. Specific features of the state were high legal culture, written right, democratic social relations, tolerance to the faithful and high enough tolerance in relations with neighboring nations at that time.

Much attention is paid to the scientific evidence that 838 is the first written mention and at the same time it can be considered the official date of the founding of the Kiev state of Ukraine-Rus, in fact, the Ukrainian state is: the princely state of Ukraine Ukraine-Rus had its own territory, which was the present Ukrainian lands and the name of what is mentioned in the Chronicle, interstate agreements – «our land began to be called Ruska». Recognition of the territory and the name of the country can be interpreted as the beginning of political identification and, accordingly, one of the important signs of the existence of the state. The formation of the state has gone a long way to its evolution. Its main stages were the identification of the first state (state education) in the name of the ruling tribe, then use to use the word «nation" (people) to indicate the name of the state, the words «earth», «power», etc., and in new times – the word «nation»; Kyiv princely state Ukraine-Rus had a developed system of state authorities. Creation of Kievan Rus marked the creation of a strong country, which had to be considered Byzantium for a long time. In order to carry out a military campaign against Byzantium, the Kievan state had to achieve a significant level of development, especially of a state organization, military power and to have an appropriate international recognition. According to Byzantine sources, at that time, the first, so-called Photia, the baptism of Rus was held. And for such baptism a functioning state power was required; in the Kyiv princely state of Ukraine-Russia the right was formed as an important regulator of social relations, the most important sources of which were: first customary law, princely statutes and lessons, and subsequently Ruska Pravda and others; in the «Tale of the Past Years» it is noted that it was with the year 852 that his own chronology was begun and written records of major state events in Kyivan Rus were recorded in years. Thus, the analyzed historical sources give us reason to believe that, as of 838, there was already a highly developed, as for that time, the early Ukrainian state – Ukraine-Rus. 838 can be considered the beginning of the historical reference period of Ukrainian statehood. With over 1180 years of history, the Ukrainian state is one of the oldest countries in Europe.

Keywords: Russian land, Kievan Rus, Bertinsky Annals, state, Ukraine.